

Bernadetta M. Puchalska-Dąbrowska

**AKTUALNOŚĆ ŚW. ELŻBIETY WĘGIERSKIEJ
JAKO MAŁŻONKI I MATKI
W ŚWIETLE MATERIAŁÓW FORMACYJNYCH
FRANCISZKAŃSKIEGO ZAKONU ŚWIECKICH
2007-2008**

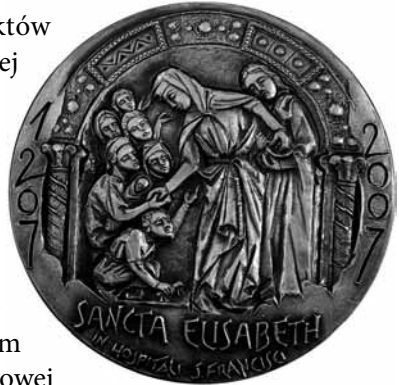
**ST. ELIZABETH OF HUNGARY AS A WIFE AND MOTHER
IN THE LIGHT OF SECULAR FRANCISCANS'
FORMATION PROGRAMME FOR 2007-2008**

The aim of the article is to analyse St. Elizabeth of Hungary, traditionally recognized as a member of the Third Order of St. Francis of Assisi, as a role model for secular Franciscans of the 21th century. The research has been based on the Order formation documents issued during the jubilee of 800th anniversary of the birth of St. Elizabeth (2007-2008). The patron saint of the Order is seen here as a model for contemporary wives and mothers, the pattern of faithfulness in marriage and exemplary parent instructing her children not by words but by example of life dedicated to prayer and good deeds.

Rok 2009 upływa pod znakiem jubileuszu 800-lecia zatwierdzenia Reguły Zakonu św. Franciszka przez papieża Innocentego III. Rocznicowe obchody stanowią m.in. okazję do przypomnienia wybitnych sylwetek świętych żyjących ideałami franciszkańskimi nie tylko z racji przynależności do Zakonu Braci Mniejszych, lecz także realizujących charyzmat Poverella w warunkach życia klauzurowego (np. siostry klaryski) czy świeckiego – siostr i braci III Zakonu św. Franciszka.

Postać św. Elżbiety, królowny węgierskiej i księżnej Turynii (1207-1231) od stuleci związana jest z duchowością franciszkańską. Popularne przekazy średniowieczne wykorzystują m.in. motyw osobistych, jakkolwiek nigdy nie-

mających miejsca w rzeczywistości, kontaktów Świętej z Biedaczną z Asyżu (według jednej z bardziej rozpowszechnionych wersji Franciszek miał podarować landgrafini swój własny płaszcz)¹. W sposób szczególnie czci w niej swą patronkę Franciszkański Zakon Świeckich, znany także pod dawną nazwą III Zakonu św. Franciszka. Już w zabytkach średniowiecznej ikonografii pojawiają się wyobrażenia Elżbiety w charakterystycznym dla epoki stroju tercjarskim – szarej lub brązowej tunice, przepasanej franciszkańskim sznurem – *cingulum* z trzema charakterystycznymi węzłami². Zachowane teksty rymowanych oficjów również zawierają motywy wspólne dla duchowości św. Franciszka i św. Elżbiety: ubóstwo, wyrzeczenie się świata, miłosierdzie³. Według tradycji, Elżbieta uważana jest za pierwszą na północ od Alp franciszkanek świecką.

¹ Legenda na temat osobistych kontaktów Elżbiety ze św. Franciszkiem nigdy nie została potwierdzona. Wiadomo jednakże, że księżna zetknęła się z osobą Biedaczyny za pośrednictwem swego pierwszego spowiednika, franciszkanina Rudigera (Rodegera). Swoją ostatnią fundację – szpital w Marburgu założony w 1228 roku – dedykowała św. Franciszkowi. Było to pierwsze patrociniowanie tego rodzaju na północ od Alp. Zob. J. Lang, *Duchowość św. Elżbiety Węgierskiej*, [w:] J. Lang (red.), *Święta Elżbieta Węgierska*, Strasbourg Cedex 1991 (wkładka, s. 8), B. M. Puchalska-Dąbrowska, *Motyw troski o chorych w XIII-wiecznych tekstach źródłowych i ikonografii św. Elżbiety Węgierskiej*, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2008(71), s. 20-27. Najnowsza literatura na temat franciszkańskich inspiracji duchowości elżbietańskiej obejmuje m.in. następujące pozycje: J. I. Adamska, *Miłosierdzie, ubóstwo, radość. Rzecz o św. Elżbiecie Węgierskiej, księżnej turyńskiej*, Poznań 2002 oraz: I. Werbiński, *Inspiracje dla świętości współczesnego człowieka na przykładzie Elżbiety Węgierskiej*, [w:] M. Mróz i in. (red.) *Źródła duchowości Europy. Święta Elżbieta – świadectwo miłości miłosiernej*, Toruń 2008, s. 151-165, S. Suwiński, *Duchowość franciszkańska fundamentem duchowości elżbietańskiej*, [w:] tamże, s. 269-280.

² Motyw Elżbiety – franciszkanki przepasanej sznurem pojawia się już na najstarszych wyobrażeniach Świętej, jak np. cyklu płaskorzeźb zdołających zachowany do dziś XIII-wieczny sarkofag przechowywany w kościele św. Elżbiety w Marburgu (scena przedstawiająca Elżbietę karmiącą głodnych wykorzystana została jako główny motyw medalu wybitego z okazji jubileuszu). Zob. też liczne reprodukcje wizerunków Elżbiety w stroju tercjarskim [w:] D. Blume, M. Werner (red.), *Elisabeth von Thüringen-eine europäische Heilige. Katalog. Aufsätze*, Petersburg 2007. Sporą popularnością cieszył się obraz austriackiego malarza Josepha Untersbergera, reprodukowany na obrazkach sakralnych. Por. B. M. Puchalska-Dąbrowska, *Elisabeth-Motive auf polnischen Andachtsbildern des 19. und 20. Jahrhunderts*, [w:] *Elisabeth von Thüringen... Katalog*, dz. cyt., s. 545-546.

³ F. Heinzner, *Die „Heilige Königstochter” in der Liturgie. Zur Inszenierung Elisabeths im Festoffizium „Laetare Germania”*, [w:] *Elisabeth von Thüringen... Aufsätze*, dz. cyt., s. 215-225.

Jakkolwiek sprawa formalnej przynależności księżnej do III Zakonu pozostaje dyskusyjna⁴, praktykowane przez Elżbietę postawy: dobrowolnego ubóstwa, asceza połączona z posługą na rzecz chorych i ubogich, rezygnacja ze szczęścia osobistego (powtórnego zamążpójścia po śmierci małżonka) i majątku na rzecz najbardziej potrzebujących wpisywały się w charyzmat franciszkański w wydaniu laickim⁵. Podobnie, przełomowy w życiu „Matki ubogich” ślub wyrzeczenia się świata (rozumianego w znaczeniu, jakie nadał mu św. Franciszek – tego, co dystansuje człowieka od Boga i łączy się ze staraniami o sprawy doczesne)⁶ pozwolił na postrzeganie Elżbiety jako wzorcowej egzemplifikacji świeckiej franciszkanki, a w konsekwencji do uznania jej za tercjarkę i patronkę wspólnot oddających się pracy charytatywnej w duchu Poverella⁷. Na kształt „tercjarskiego” wizerunku księżnej mogły mieć też wpływ często stosowane w hagiografii zabiegi polegające na nakładaniu się na siebie elementów żywotów innych świętych. W taki sposób około 50 lat po śmierci landgrafini mogło dojść do całkowitego utożsamienia jej postaci ze spokrewnioną z nią św. Elżbietą Portugalską, królową i autentyczną członkinią III Zakonu, również poświęcającą się dziełom miłosierdzia⁸. Niemniej jednak praktykowanie przez naszą bohaterkę cnót franciszkańskich oraz fakt pozostawania przez pewien czas w zasięgu franciszkańskiego kierownictwa duchowego w pełni uzasadniają – także współcześnie – patronat Świętej nad Franciszkańskim Zakonem Świeckich⁹.

Szczególną okazją do przypomnienia życia i duchowości św. Elżbiety świeckim franciszkanom były – niezależnie od tegorocznego jubileuszu – trwające przez dwa minione lata (2007-2008) obchody 800-lecia jej urodzin, w ramach których odbyła się m.in. kapituła narodowa Zakonu w Polsce (2007) oraz kapituła generalna na Węgrzech w listopadzie 2008 roku. Opublikowane w tym okresie dokumenty oraz materiały formacyjne dla sióstr i braci FZŚ służyć miały nie tylko przywołaniu na nowo biografii Świętej, ale przede wszystkim zaakcentowaniu aktualności jej przesłania w warunkach współczesności i jego znaczenia dla specyfiki świeckiego powołania franciszkańskiego.

Otwierający obchody jubileuszowe list *Uwierzyliśmy miłości*, sygnowany przez czterech generałów Zakonów franciszkańskich, a także przełożonych Trzeciego

⁴ Zob. interesujący artykuł R. Prejsa OFM Cap, *Czy święta Elżbieta była tercjarką? Rysy franciszkańskie w duchowości św. Elżbiety*, [w:] *Franciszku, idź i odbuduj Kościół mój! Materiały pomocnicze do formacji ciągłej dla FZŚ w Polsce na rok 2008*, Warszawa 2008, s. 115-124.

⁵ Tamże, s. 123.

⁶ Tamże, s. 123.

⁷ Tamże, s. 123-124.

⁸ Tamże, s. 124. Jednym z częstych motywów wspólnych dla biografii św. Elżbiety Węgierskiej oraz jej portugalskiej krewnej jest rejestrowany m.in. przez średniowieczną ikonografię cud przemiany chleba w różę.

⁹ Tamże, s. 124.

Zakonu Regularnego oraz Franciszkańskiego Zakonu Świeckich¹⁰, przybliżał, oprócz treści biograficznych (szczegóły życia Świętej i jej związku z charyzmatem św. Franciszka, opracowane w oparciu o teksty źródłowe), elementy duchowości elżbietańskiej w sposób szczególny przemawiające do współczesnych franciszkanów świeckich. W zakończeniu listu czytamy: „Jeśli wspominamy narodziny św. Elżbiety, jej szczególną osobowość i wrażliwość, to dlatego, że dzięki lepszemu poznaniu i podziwianiu jej cnót, również my możemy stać się narzędziami pokoju i nauczyć się wlewać balsam miłości w rany ludzi odrzuconych przez społeczeństwo, czynić bardziej ludzkim nasze środowisko (...)”¹¹. Kolejnym dokumentem nawiązującym do jubileuszu był list okólny Rady Międzynarodowej Zakonu z 6 stycznia 2007 roku¹². Szczegółowe wytyczne do formacji ciągłej przez dwa kolejne lata obchodów rocznicowych, dostępne na stronie internetowej Rady Międzynarodowej¹³, miały charakter comiesięcznych konferencji poświęconych najważniejszym – z punktu widzenia potrzeb współczesnego franciszkanina świeckiego – aspektom życia św. Elżbiety. I tak np. w roku 2007 rozważania miesiąca pierwszego dotyczyły świętości okresu dziecięcego księżnej, kolejnych – małżeństwu, macierzyństwu, dziełom miłosierdzia, wdowieństwu itp. Następny rok formacyjny przyniósł treści wskazujące na obecne możliwości realizacji charyzmatu świętej Patronki w powiązaniu z tekstami biblijnymi oraz poszczególnymi punktami Reguły Zakonu – do rozważania w ramach poszczególnych struktur organizacyjnych FZŚ oraz refleksji indywidualnej.

Wobec zauważalnego w obecnych czasach kryzysu tradycyjnych wartości związanych z życiem rodzinnym i małżeńskim uwaga twórców dokumentów formacyjnych skupiła się m.in. na promowaniu wizerunku św. Elżbiety jako wzorca harmonijnego pożycia małżeńskiego oraz troskliwości o wychowanie potomstwa. Motyw ten przewija się konsekwentnie przez wszystkie teksty, ze szczególnym uwzględnieniem przesłania Przełożonej Generalnej FZŚ, s. Encarnación del Pozo, *Święta Elżbieta, małżonka, matka i przykład dla pokutników franciszkańskich*, wygłoszonego m.in. podczas Kapituły Narodowej w Polsce¹⁴. Z analizowanych dokumentów wyłania się obraz Elżbiety uświęcającej się w ro-

¹⁰ „Uwierzyliśmy miłości”. List z okazji 800-lecia urodzin św. Elżbiety, księżniczki węgierskiej, landgrafini Turyngii i tercjarki franciszkańskiej, „Głos św. Franciszka”. Rok XLIX, nr 3, 2007, s. 24-32.

¹¹ Tamże, s. 32.

¹² Dostępny na stronie <http://www.ciofs.org./sfo.com> (data dostępu: 2007-01-28)

¹³ Adres oficjalnej strony internetowej Rady Międzynarodowej Franciszkańskiego Zakonu Świeckich: www.ciofs.org. Udostępniane są tu m.in. najważniejsze dokumenty normatywne Zakonu (Reguła, Konstytucje, Statuty, Rytuał) oraz użyteczne adresy, pisma okólne itp. w angielskiej, włoskiej i hiszpańskiej wersji językowej. Adres strony internetowej w Polsce: www.fzs.franciszkanie.pl

¹⁴ E. del Pozo, *Osiemsetna rocznica urodzin Świętej Elżbiety Węgierskiej. Święta Elżbieta, małżonka, matka i przykład dla pokutników franciszkańskich*, [w:] *Franciszku, idź i odbuduj...*, dz. cyt., s. 109-114.

lach małżonki i matki, potrafiącej wśród obowiązków rodzinnych i państwowych wygospodarowywać czas na modlitwę, godzić miłość Boga z przywiązaniem do męża, żyć Ewangelią interpretowaną na sposób Franciszkowy – czyli *sine glosa* – a także czynić dobro poprzez aktywną posługę potrzebującym¹⁵. Osiągając doskonałość chrześcijańską w stanie świeckim, pierwsza kanonizowana kobieta należąca do rodziny franciszkańskiej¹⁶ stanowiła przykład świętości możliwej do osiągnięcia w warunkach życia małżeńskiego i rodzinnego¹⁷. W zapowiadającym jubileuszowy okres formacyjny okólniku Przełożonej Generalnej znalazła się zachęta do popularyzowania postaci św. Elżbiety – a tym samym duchowości franciszkańskiej w wydaniu świeckim – wśród małżeństw, młodych rodzin oraz młodzieży¹⁸.

W punkcie 17. Reguły Franciszkańskiego Zakonu Świeckich czytamy: „Niech w rodzinie (...) żyją duchem pokoju, wierności i poszanowania życia, czyniąc z niego znak odnowy dokonanej w świecie przez Chrystusa. Małżonkowie zwłaszcza, żyjąc łaską sakramentu małżeństwa, niech dają w świecie świadectwo Chrystusowej miłości do Jego Kościoła. Biorąc pod uwagę powołanie każdej osoby, niech poprzez rzetelne i otwarte wychowanie chrześcijańskie radośnie podejmują ze swymi dziećmi swoje ludzkie i duchowe pielgrzymowanie”¹⁹. Święta Elżbieta uczy sposobów realizowania w stanie małżeńskim jedności dającej się porównać z więzią istniejącą pomiędzy Chrystusem a Kościołem i odpowiadania w ten sposób na powszechne powołanie do świętości. Odczytuje małżeństwo nie tylko jako środek uszczęśliwienia i spełnienia, ale jako szczególny rodzaj powołania, porównywalnego z powołaniem do życia konsekrowanego²⁰. Analizowane materiały formacyjne szczególnie mocno akcentują wzorcowy charakter relacji św. Elżbiety ze współmałżonkiem, landgrafem Turyngii Ludwikiem IV. Zaaranżowany ze względów politycznych i majątkowych związek okazał się wyjątkowo szczęśliwy. Miłość Elżbiety do męża, głęboko zakorzeniona w miłości Boga – czego wyrazem choćby fakt systematycznie praktykowanych nocnych modlitw odprawianych przez księżną w komnacie małżeńskiej – nie była dla naszej bohaterki źródłem rozdarcia i wewnętrznego konfliktu („Bóg czy małżonek?”), ale autentycznie przeżywanej radości. Intensywne życie duchowe Świętej nie stało na przeszkodzie udanemu pożyciu księżęcej pary, czego dowodem rejestrowane we współczesnych źródłach oznaki czułości, narodziny trojga dzieci czy fakt aprobowania przez landgrafa Ludwika praktyk religijnych oraz

¹⁵ Tamże, s. 26-27, 30-32.

¹⁶ *Uwierzyliśmy miłości ...*, dz. cyt., s. 25.

¹⁷ Tamże, s. 31-32.

¹⁸ E. del Pozo, Circ. 46 (02-08-06) *On the 800th Anniversary of the Birth of Saint Elizabeth of Hungary* [<http://ciofs.org/sfo.htm>, data dostępu: 2006-12-18]. Tłum. z jęz. ang. aut.

¹⁹ *Reguła i życie Franciszkanów Świeckich. Tekst Reguły i modlitwy*, Warszawa 2003, s. 27.

²⁰ Zob. <http://www.ciofs.org./ratio/elha6en03.htm> (data dostępu:2007-02-20). Tłum. z jęz. ang. aut.

dziel miłosierdzia księżnej i postawa obrony jej interesów przed niechętnymi osobami z kręgów dworskich. Elżbieta-żona stawiana jest przed oczami odbiorcy jako święta, która potrafiła właściwie odczytać sens sakramentu małżeństwa: jest on źródłem miłości, dzielonej nie tylko z małżonkiem, ale obejmującej także osoby spoza rodziny. Miłość charakteryzująca relację Elżbieta-Ludwik miała swoje odniesienie do Chrystusa i objawiała Chrystusa. „Jeśli ja kocham tak bardzo śmiertelne stworzenie, jak nie miałabym kochać nieśmiertelnego pana, władcy mojej duszy?” – tak brzmi zanotowana przez jedną z dam dworu Elżbiety wypowiedź patronki świeckich franciszkanów²¹. Inne zarejestrowane współczesne świadectwo głosi, że Elżbieta „żyła w małżeństwie w sposób zasługujący na uznanie. Kochali się nawzajem cudownym uczuciem, zachęcając się i umacniając w chwaleńiu Boga i jego służbie”²². Pożycie małżeńskie Ludwika i Elżbiety cechował także duch ofiarności; krytykowany za swą postawę wobec działań małżonki landgraf przyjmował krzywdzące oboje opinie, zaś księżna potrafiła, w duchu wyrzeczenia, zrezygnować z udziału w oficjalnych wyjazdach męża; w tym samym duchu przyjęła wiadomość o śmierci księcia udającego się na wyprawę krzyżową²³.

Interesującym i aktualnym, z punktu widzenia formacji chrześcijańskiej małżonków – dokonującej się obecnie w warunkach zagrażających wierności małżeńskiej i harmonii wspólnego życia – jest następujący komentarz: „Byli świętymi [Ludwik i Elżbieta – B.M.P.D.] nie dlatego, że nie mieli problemów, ale dlatego, że potrafili je przezwyciężyć. Jednym z nich była konieczność życia w niemoralnej atmosferze dworu, wśród licznych pokus (...). Potrafili jednak w sposób umiejętny uniknąć tych trudności. Dworzanie Ludwika, zaskoczeni jego przywiązaniem do małżonki, pytając, dlaczego dochowuje jej wierności, niejednokrotnie słyszeli: «Mam żonę, z którą związany jestem przysięgą wierności». Również Elżbieta musiała radzić sobie w sytuacjach rozłąki z mężem, często udającym się w podróże odbywane w imieniu cesarza (...). Podobnie jak inne zamężne kobiety, musiała wypracować równowagę pomiędzy swymi zajęciami, opieką nad dziećmi oraz zobowiązaniami małżeńskimi i wobec Boga”²⁴. O sile uczucia łączącego księżną z przeznaczonym jej towarzyszem życia świadczy jej mocno nacechowana emocjonalnie reakcja na wiadomość o jego śmierci: „Świat i to, co było radosnego w świecie, umarł dla mnie”, zaś dowodem ślubowanej wierności – fakt złożenia (jeszcze za życia Ludwika) przyrzeczenia dożgonnego wdowieństwa na wypadek śmierci męża i odrzucanie ofert powtórnego zamążpójścia. Wytyczne formacyjne akcentują, oprócz praktykowanej przez Elżbietę

²¹ E. del Pozo, *Osiemsetna...*, dz. cyt., s. 112.

²² Zob. <http://ciofs.org/ratio/elha6en03.htm> (data dostępu: 2007-02-20). Tłum. z jęz. ang. aut.

²³ Zob. <http://ciofs.org/ratio/elha7en03.htm> (data dostępu: 2008-03-07). Tłum. z jęz. ang. aut.

²⁴ Tamże.

i Ludwika cnoty dozgonnej wierności, także nawzajem okazywany szacunek, fakt wyznawania tej samej wiary oraz wspólne spełnianie różnych obowiązków. Małżonkowie realizowali swym życiem słowa św. Pawła z *Listu do Koryntian*: „Miłość cierpliwa jest, łaskawa jest. Miłość nie zazdrości, nie szuka poklasku, nie unosi się pychą; nie jest bezwstydną, nie szuka swego, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego; nie cieszy się z niesprawiedliwości, lecz współweseli się z prawdą. Wszystko znosi, wszystkiemu wierzy, we wszystkim pokłada nadzieję i wszystko przetrzyma. Miłość nigdy nie ustaje” (1 Kor 13, 4-8)²⁵.

Wzorem do naśladowania dla wielu współczesnych jest również postawa św. Elżbiety-matki. Ze średniowiecznych zasobów tekstowych oraz dokumentów formacyjnych wyłania się obraz księżnej z miłości przyjmującej na świat każde narodzone dziecko jako dar od Boga²⁶ i respektującej zasady religijnego wychowania potomstwa, stosownie do obyczajów swojej epoki. W czasie krótkiego, bo zaledwie sześć lat trwającego małżeństwa, Elżbieta stała się matką trojga dzieci – Hermana, Zofii i Gertrudy. Zbadane źródła podkreślają fakt udziału księżnej w przepisowym rytuale oczyszczenia, mającym miejsce w czterdzieści dni po narodzinach dziecka; zachowania Elżbiety przyrównywane są tu do postawy Maryi, ofiarowującej swego Syna, Jezusa, w świątyni²⁷. Jako osoba oddana modlitwie i publicznie spełnianym dziełom miłosierdzia, księżna oddziaływała na postawy otoczenia – w tym również dzieci – przykładem życia. Troszcząc się o należyty poziom duchowy i moralny potomstwa, wskazywała mu właściwą hierarchię wartości, jak np. nieprzywiązywanie się, w duchu ubóstwa, do dóbr i godności doczesnych – średniowieczne przekazy zanotowały wypowiedź, że wolałaby widzieć swego syna Hermana bratem mniejszym, aniżeli cesarzem²⁸. O wzorcowym wpływie św. Elżbiety na formację dzieci – zwłaszcza córek – świadczy fakt kontynuowania przez nie charyzmatu matki. Oddana do klasztoru w Altenberg Gertruda (również kanonizowana) zasłynęła z dobroczynności fundując szpital, w którym sama usługiwała potrzebującym. Podobnie postąpiła starsza córka świętej – Zofia – zakładając wraz z mężem, księciem Henrykiem Brabanckim, przytułek dla ubogich²⁹.

Patronka III Zakonu stawiana jest także za wzór troski macierzyńskiej w sytuacjach krytycznych, zagrażających bezpieczeństwu i bytowi potomstwa. Po opuszczeniu zamku Wartburg – według tradycji po śmierci męża została wraz z dziećmi wygnana przez swego szwagra Henryka – niepokoiła się o zabezpieczenie ich podstawowych potrzeb, w końcu zmuszona była oddalić je w celu

²⁵ Cytat wg: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* (Biblia Tysiąclecia), Poznań 2000, s. 1496.

²⁶ Zob. <http://www.ciofs.org/ratio.elha6en04.htm> (data dostępu: 2007-02-20). Tłum. z jęz. ang. aut.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże.

zapewnienia im godnych warunków życia. Tym samym, rozumiejąc i ceniąc wartość rodzicielstwa, potrafiła uczynić z niego ofiarę, powierzając Opatrzności los swoich dzieci³⁰. Oczekując narodzin najmłodszej córki, Gertrudy, wraz z mężem złożyła ślub poświęcenia dziecka Bogu. Współczesnym świeckim franciszkanom służy przykładem matki traktującej dar macierzyństwa jako dany na określony tylko czas, respektującej różnorodność powołań i związanych z nimi wyborów dokonywanych przez dzieci³¹. Życiem swym realizowała ewangeliczne zalecenie stawiania na pierwszym miejscu Chrystusa, nawet kosztem osobistych wyrzeczeń (Mk 10:29-30): „Zaprawdę, powiadam wam: Nikt nie opuszcza domu, braci, sióstr, matek, dzieci i pól, z powodu Mnie i z powodu Ewangelii, żeby nie otrzymał stokroć więcej (...)”³².

Jak wynika z analizowanych przekazów, przesłanie Elżbiety Węgierskiej – świętej średniowiecza – nadal pozostaje aktualne. Chrześcijańska doskonałość – jak uczy przykład jej życia – nie jest niczym obcym dla kondycji człowieka świeckiego. Przeżywając pełnię małżeństwa i macierzyństwa ze wszystkimi, nawet najbardziej dramatycznymi konsekwencjami, Patronka Franciszkańskiego Zakonu Świeckich wskazuje współczesnemu człowiekowi drogi realizowania powołania do świętości. Pielęgnowane przez św. Elżbietę wartości takie, jak nacechowana wzajemnym oddaniem miłość małżeńska, odpowiedzialne rodzicielstwo, postawa zawierzenia Opatrzności losów własnych oraz osób najbliższych zachowują trwałość również w niełatwej rzeczywistości czasów dzisiejszych.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu...*, dz. cyt., s. 1170.